HYVINVOINTIALA

StV HE 113/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Teknologian käyttö sosiaalihuollon palveluissa on välttämätöntä

- …palveluiden saatavuuden, työvoiman riittävyyden ja asiakasturvallisuuden varmistamiseksi myös tulevaisuudessa.
- Yli 85-vuotiaiden ihmisten määrä lähes kaksinkertaistuu vuoteen 2040 mennessä
- Hyvinvointialueita tulee ohjata ja tukea teknologisten ratkaisuiden laajempaan hyödyntämiseen.
- Teknologisten ratkaisujen potentiaalin tunnistaminen ja hyödyntäminen edellyttää paitsi lainsäädännöllisten esteiden purkamista ja epäselvän oikeustilan selkiyttämistä, myös oikeanlaisia ja oikein kohdistettuja kannustimia.
- Nyt annettu hallituksen esitys lähtee siitä, että jo tunnistetut ja vakiintuneet teknologiat leikkaavat hyvinvointialueiden rahoitusta eikä kannustimia uuteen teknologiaan investoimiseksi ole.

Lain toimeenpanossa huomioitava teknologineutraalius

- Teknologianeutraalius on keskeisen tärkeää, kun sääntelyn kohteena on jatkuvasti kehittyvä teknologia, jonka mahdollisuuksia ei vielä voida kaikilta osin voida tunnistaa.
- Hyvinvointialueella olisi jatkossa velvollisuus arvioida teknologisten ratkaisujen hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalveluiden toteuttamisessa.
  - ➔Asiakassuunnitelmasta vastaavalla sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on oltava riittävästi osaamista niiden teknologisen ratkaisujen osalta, jonka soveltuvuutta hän arvioi.
- Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä:
  - ➔Miten arvioidaan sellaisen ratkaisun soveltuvuutta, josta asiakas lähtökohtaisesti kieltäytyy?
  - ➔On varmistettava, että oikeus hyötyä terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta vahvistavasta teknologiasta toteutuu kaikkien kohdalla
- On huolehdittava yhdenmukaisesta menettelystä ja siitä, että asiakkaat saavat riittävästi tietoa teknologisten ratkaisujen mahdollisuuksista riippumatta siitä millä alueella he asuvat. Lisäksi hyuomoitava, että teknologia arkipäiväistyy, palvelutarpeet ja asenteet muuttuvat

Teknologian laskeminen osaksi henkilöstömitoitusta

- Lainsäädäntö ei voi ennalta tunnistaa erilaisten ratkaisujen vaikuttavuutta.
- Vanhuspalvelulakiin ehdotettu **0,04 enimmäisraja** teknologian laskemiselle osaksi henkilöstömitoitusta perustuu esitysluonnoksessa kuvattuun THL:n tekemään arvioon, laajasti käyttöön otettujen teknologioiden (yövalvonta ja erityisesti lääkeannosjakelu) tuottamasta aikasäästöstä.
- Esityksen perusteena olevat teknologiset ratkaisut ovat olleet käytettävissä ja monien toimijoiden osalta käytössä alalla jo useiden vuosien ajan.
- Esitys ei nykymuodossaan kannusta uusien teknologioiden kehittämiseen ja käyttöönottoon, sillä maksimivähennys 0,04 saadaan osaksi mitoitusta teknologialla, joka on jo laajasti käytössä.
- Teknologiaa tulisi voida laskea osaksi henkilöstömitoitusta kaikissa niissä yksiköissä ja tilanteissa, joissa sillä on henkilöstön tarvetta vähentävä vaikutus.

Taloudelliset vaikutukset

- Suurimmassa osaa yksiköitä teknologiaa ei voida laskea osaksi mitoitusta.
- Yksiköt, joissa henkilöstömitoitus on suurempi kuin 0,64 voivat lain mukaan huomioida teknologiset ratkaisut täysimääräisesti henkilöstömitoitusta arvioidessaan, mutta käytännössä tämä voi olla vaikeaa tai mahdotonta.
- Jos henkilöstömitoitus olisi 0,61, voitaisiin teknologialla korvata maksimissaan 0,01 työntekijää asiakasta kohti. On selvää, ettei näillä ehdoilla saavuteta esityksellä tavoiteltuja säästöjä.
- **Hyvinvointialueet eivät voi myöskään kohdistaa säästöjä niihin yksiköihin, joilta ostetaan palveluita 0,6 henkilöstömitoitukseen perustuvalla hinnalla.**
- Kokemuksemme mukaan hyvinvointialueet ovat soveltaneet vähimmäismitoituksen laskua kategorisesti ja laajemmin, kuin mitä laissa ja hallituksen esityksessä on aikanaan tarkoitettu ja arvioitu mahdolliseksi.

Vaikutukset henkilöstörakenteeseen

- Vanhuspalvelulain 20§ ensimmäisen momentin mukaan ”toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka **määrä, koulutus ja tehtävärakenne** vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut.
- Työvoiman saatavuuden varmistamiseksi olisi määrällisen mitoituksen lisäksi arvioitava sitä, miten teknologia voi vaikuttaa henkilöstön työnjakoon ja tehtävärakenteeseen.
- On tärkeää, että sosiaalihuollon nimikesuojattujen ja laillistettujen ammattihenkilöiden osaaminen kohdistuu tarkoituksenmukaisesti koko sote-palvelujärjestelmää ajatellen, eikä näiden ammattilaisten osuutta ikäihmisten ympärivuorokautisessa asumispalvelussa ole mahdollista kasvattaa nykyisestä.

Vaikutukset henkilöstörakenteeseen

- Vanhuspalvelulain 20§ ensimmäisen momentin mukaan ”toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka **määrä, koulutus ja tehtävärakenne** vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut.
- Työvoiman saatavuuden varmistamiseksi olisi määrällisen mitoituksen lisäksi arvioitava sitä, miten teknologia voi vaikuttaa henkilöstön työnjakoon ja tehtävärakenteeseen.
- On tärkeää, että sosiaalihuollon nimikesuojattujen ja laillistettujen ammattihenkilöiden osaaminen kohdistuu tarkoituksenmukaisesti koko sote-palvelujärjestelmää ajatellen, eikä näiden ammattilaisten osuutta ikäihmisten ympärivuorokautisessa asumispalvelussa ole mahdollista kasvattaa nykyisestä.

Lain toimeenpano ja seuranta

- THL seuraa iäkkäille henkilöille tuotettujen sosiaali- ja terveyspalvelujen toteutumista ja laatua. Seuranta tulisi esityksen mukaan jatkossa sisältämään myös tiedon teknologian hyödyntämisestä ympärivuorokautisen hoidon toteuttamisessa. Tilanteista, joissa teknologiaa on käytössä mutta sen hyödyntämiselle on asetettu lakisääteinen raja, ei voida kuitenkaan tehdä johtopäätöksiä teknologian todellisista henkilöstövaikutuksista, jolloin seurantatietoa ei tältä osin voida hyödyntää.
- Mikäli jatkossa arvioidaan kansallisen arviointimekanismin tarvetta sosiaalihuollon palveluihin soveltuvan teknologian vaikutusten arvioimiseksi ja suositusten antamiseksi vaikuttavaksi todetusta teknologiasta, on THL:n seurantatiedon puutteet tältä osin tiedostettava.
- Osana esityksen toimeenpanoa ja seurantaa on varmistettava, että säästöjä ei kohdisteta yksiköihin, joilla ei ole lainsäädännöstä tai muusta syytä mahdollisuutta vähentää henkilöstöä silloinkaan, kun käytössä on lain perusteluissa mainittuja tai muita teknologisia ratkaisuja.

HYVINVOINTIALA